

אמר רבי יצחק הא"ף, אמר לך, כגון זה: הצדיקים הם הנשמה, והרשעים הם הגוף. כשמתפצל הקדוש ברוך הוא בעולם, נוטל את הנשמה, ונשאר הגוף לסרחון הבשר. ומה נוטל? נוטל את הנשמה, שהם הצדיקים, וישארו הגוף, שהם הרשעים.

אמר רבי תנחום, זהו שכתוב ויאמר אלהים יקוו המים, אלו הצדיקים הנאספים לבית עולמם, שהיא מקום אחד ומיוחד להם למעלתם, וכשיתפנסו לעולם הבא, מה פתוב? ותראה היבשה, שהם הרשעים, בלי מעשה, שאין מי שיגן עליהם ויכסה עליהם, כמו שנאמר (במדבר ט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא וייראו.

שהרי שינו, אמר רבי יצחק אמר רב, ויש אומרים אמר רבי יהודה בשם רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מדת הדין יכולה לשלט בהם. זהו שכתוב (תהלים ק) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקדוש ברוך הוא רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים.

משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו פרדס. יום אחד נכנס לגנו וראה שהיו שם בכלו דרדרים רבים. אמר, אני רוצה לבער אותם מכאן. הרים עיניו וראה ורדים טובים ונאים. אמר, בשביל אותם הורדים אשאיר את כל הדרדרים, וכשנתנו ריחם אותם הורדים, נוטל אותם ועקר אותם מן הגן. כיון שעקר אותם, אמר, הרי הזמן לעקר את הדרדרים של הגן ולבער אותם מכאן. כך הקדוש ברוך הוא, כל

אמר רבי יצחק הא"ף. אמר ליה, פי האי גוונא, צדיקיא אינון נשמתא, וחיביבא אינון גופא, כד מסתפל קודשא בריך הוא בעלמא, נטיל נשמתא, ואשתאר גופא לסרחנא דבשרא. ומאי נטיל, נטיל לנשמתא, דאינון צדיקיא, וישתארו גופא דאינון חיביבא.

אמר רבי תנחום, הדא הוא דכתיב, ויאמר אלהים יקוו המים, אלו הצדיקים הנאספים לבית עולמם, שהוא מקום אחד מיוחד להם למעלתם. וכד יתפנסון לעלמא דאתי, מאי פתיב, ותראה היבשה, שהם הרשעים, בלי מעשה, שאין מי שיגן עליהם, ויכסה עליהם. כמה דאת אמר, (במדבר כ ט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא וייראו.

דחא תנינן, אמר רבי יצחק אמר רב, ואמרי לה אמר רבי יהודה אמר רב, כל זמן שהצדיקים בדור, אין מדת הדין יכולה לשלט בהם. הדא הוא דכתיב, (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית. וכשהקדוש ברוך הוא רוצה לעשות דין ברשעים, מסלק הצדיקים מביניהם, ואז עושה דין ברשעים.

משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו פרדס, יומא חד עאל לגיניה, וחקא דהווי תמן בכוליה דרדרין סגיאיין, אמר, אנא בעי לבערא לון מהכא, זקף עינוהי וחיזא ורדין טבין ייאין. אמר, בגיני אינון ורדין, אשבוק כל הדרדרין. וכד זיבבו ריחא אינון וורדין, נוטל להון ועקר להון מן גנא. כיון דעקר להון, אמר הא עידן לאעקרא דרדרין דגנא, ולבערא להו מהכא. כך הקדוש ברוך הוא, כל זמן

זמן שהצדיקים בדור, אין נעשה
דין ברשעים. נסתלקו הצדיקים
מביניהם, אז נעשה דין ברשעים.
שא"ר רבי יצחק את רבי אלעזר,
כשהיו הולכים במדבר. אמר, אני
רוצה לשאל שאלה אחת, אם זה
אינו חטא. אמר לו, ראוי אתה
לשאל בתורה, מה שאתה רוצה
- תשאל.

אמר, זה שאמר הכתוב (בראשית
א) וירא אלהים כי טוב. אם קדם
הפעלה היה - נאה הוא ויפה.
אלא מה שאמר אחר הפעלה,
משמע שלא היה יודע קדם לכן
את עקר הפעלה ותקונה ויפיה,
וכשהיתה הפעלה נגמרת, משמע
שהיה מעין בה כמות שהיא
עומדת, ואזי הוא אומר כי טוב,
שכתוב וירא, ואחר כך אמר כי
טוב?

אמר לו, זה אינו חטא, ואתה
צריך לשאל את זה. וזו אזהרה
לאדם, שאמר רבי יהודה,
כשילמד אדם במעשה בראשית,
פעלתו של כל יום ויום, אין לו
לשאל על מה שאינו מצוה
ולומר, פעלה זו למה נעשית כך
בדמות זו, וזו נעשית כך בדמות
זו. ואמר לו, תדע למה, וירא
אלהים כי טוב לעשותו, ועל כן
אל תשאל יותר.

ועוד, כדי להזהיר לבני אדם
ולהורות להם הדרך הנכון, פי
גלוי וידוע לפניו הפעלה קדם
שיעשה, ולא רצה לומר טוב הוא
זה עד גמר המלאכה. וכך אין
ראוי לאדם לשבח הדרך עד
סיומו, שמא ימצא בו גרעון
ויתבדה, ויאחז בדבריו.

אמר רבי ברכיה, כן ראינו בכמה
מקומות שנתן הקדוש ברוך הוא
אזהרה לאדם להזהר ממנו, אף
על פי שלא היה צריך לו, והכל

שהצדיקים בדור, אין נעשה דין
(דף יו"ע"א)
ברשעים. נסתלקו הצדיקים מביניהם, אז
נעשה דין ברשעים.

שא"ר רבי יצחק לרבי אלעזר, כד הוה אזלי
במדברא. אמר אנא בעי למשאל חד
שאילתא, אי לאו הוה חטאה. אמר ליה יאות
אנת למשאל באורייתא, מה דאת בעי שאל.
אמר, האי דאמר קרא, וירא אלהים כי טוב.
אי קודם הפעולה הוה, יאות הוא
ושפיר. אלא מה דאמר לאחר הפעולה,
משמע דלא הוה ידע קודם לכן עיקר הפעולה
ותיקונה ויפיה. וכשהיתה הפעולה נגמרת,
משמע דהוה מעיין בה כמות שהיא עומדת,
ואזי הוא אומר כי טוב, דכתיב וירא, ואחר
כך אמר כי טוב.

אמר ליה לאו חטאה הוא, ואת צריך למשאל
דא. ודא היא אזהרה לבר נש, דאמר
רבי יהודה, כשילמוד אדם במעשה בראשית,
פעולתו של כל יום ויום, אין לו לשאול על
מה שאינו מצווה, ולומר פעולה זו למה
נעשית כך בדמות זו. וזו נעשית כך בדמות
זו. ואמור לו, תדע למה, וירא אלהים כי טוב
לעשותו, ועל כן אל תשאל יותר.

ועוד, כדי להזהיר לבני אדם, ולהורות להם
הדרך הנכון, פי גלוי וידוע לפניו
הפעולה קודם שיעשה, ולא רצה לומר טוב
הוא זה, עד גמר המלאכה. וכך אין ראוי
לאדם לשבח הדרך עד סיומו, שמא ימצא בו
גרעון ויתבדה, ויאחז בדבריו.

אמר רבי ברכיה, כן ראינו בכמה מקומות,
שנתן הקדוש ברוך הוא אזהרה לאדם
להזהר ממנו, אף על פי שלא היה צריך לו,

גלוי לפניו, אבל פדי לתת אזהרה לאדם, להצטרף לעשות כן.

בא וראוה, שפתיב (בראשית יח) ארדה נא וראוה הפצעתה הבאה אלי עשו פלה. וכי לא היה גלוי לפניו, שהוא צריך לדעת ולחקר? אלא אמר רבי ברכיה, מכאן אזהרה לבית דין שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקר ולדרוש הענין יפה. זהו שפתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לך רשות להסמך על דעתך.

בעוד שהיו יושבים, ראו את רבי אבא שהיה בא. אמרו, מפעלי המשנה הגיע. קרבו אליו, ושאלו את השאלה הזו.

אמר, כך פסקו בעלי המשנה, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, עשה אותו במצותו על ידי אמצעי. אמר לארץ עשי כך, ועשתה כמו שהצטווה ולא שנתה ממנו. אמר למים עשו כך, ועשו המים את המעשה שלהם שהצטוו ולא שנו ממנו, וכך לרקיע כך כגון זה.

ובשעה עושה שום אחד מהם מעשהו כמו שהצטווה, היה רואה אותו הקדוש ברוך הוא שעשה כאותו אפן שצוה אותו, והוא משבח את אותו המעשה. זהו שפתיב וירא אלהים כי טוב, כלומר, וירא באותו המעשה שעשאוהו כמו שצוה, והיה אומר כי טוב, כלומר כי טוב עשה כמו שצטווה, וזהו וירא אלהים כי טוב. אמר רבי יצחק, כלם אמרו יפה, והדבר הזה יפה מכלם.

אמר רבי ברכיה לרבי יצחק, אם כן, קשה דבר זה מפל מה שנאמר, שאם כך, היה לו לומר פסוק זה (בראשית א) וירא אלהים את כל אשר עשו והנה טוב מאד,

והכל גלוי לפניו, אבל פדי לתת אזהרה לאדם, להצטרף לעשות כן.

תא חזי, דכתיב (בראשית יח כא) ארדה נא וראוה הפצעתה הבאה אלי עשו פלה. וכי לא היה גלוי לפניו, שהוא צריך לדעת ולחקר. אלא אמר רבי ברכיה, מכאן אזהרה לבית דין, שאין להם להסמך על דעתם, אלא יש להם לדעת ולחקר ולדרוש הענין יפה. הדין הוא דכתיב, (דברים יג טו) ודרשת וחקרת ושאלת היטב, ואין לך רשות להסמך על דעתך.

עד דהו יתבי, חמו לרבי אבא דהוה אתי. אמרי ממאריהון דמתניתין אתי. קריבו גביה, שאילו האי שאילתא.

אמר, כך פסקו מארי דמתניתין, דכל מה דעבד קודשא בריך הוא, עבד ליה בפיקודוי, על ידא דאמצעי. אמר לארעא עבידי כך, עבדת כמא דאתפקדת, ולא שנייא מיניה. אמר למיא עבידו כך, ועבדו מיא עבידתהון דאתפקדו, ולא שנו מיניה. וכן לרקיעא כך פי האי גוונא.

וכד הוה עביד שום חד מנהון עבידתיה כמא דאתפקד, הוה חזי ליה קודשא בריך הוא, דעבד פהווא גוונא דפקיד ליה, והוה משבח ליה ההוה עובדא. הדין הוא דכתיב, וירא אלהים כי טוב. כלומר וירא באותו המעשה, שעשאוהו כמו שצוה. והיה אומר כי טוב, כלומר, כי טוב עשה כמה שצטווה. וזהו וירא אלהים כי טוב. אמר רבי יצחק, בלהו שפיר אמרו, והאי מלה שפיר מכוילהון.

אמר רבי ברכיה לרבי יצחק, אם כן קשיא מילתא דא מפל מה דאיתמר, דאי הכי, הוה ליה למימר האי קרא, וירא אלהים את כל אשר עשו והנה טוב מאד. מאי את כל